

PUSZTADOKTOR MAGAZIN

XIII. évfolyam 11. szám a Madárkórház Alapítvány havilapja 2018. november

- Sólyomszárny és daruláb mikro-csontsebészet
- Hirtelen jött vándormadarak
- A rétisasok világa
- Lazúrcinege a szegedi Fehér-tavon

Sólyomszárny és daruláb mikro-csontsebészet

A sólyomszárnyon, darulábon kívül fekete gólya, rigó- és varjúláb mikro-csontsebészeti eljárásokon is túl vagyunk. Ezzel mindegyik találkozhattak a közelmúltban a Madárkórházba érkezők.

2002-ben láttam, azóta már *Prof. Dr. Michael Lierz*, az Egyesült Arab Emírátsokban 10 évet királyi sólyomdoktorként dolgozó német állatorvos kollégám előadásában vetített dián egy rétisas 7 részre szilánkosan törött csüdcsontjának tökéletes összelegózáását 27 tűvel megoldott fixateur externe technikával. Az előadása után beszélgettünk komplikált csonttörések műtéti megoldásáról, és ő minden esetben a külső fémes rögzítést, a fixateur externe-t ajánlotta. Ez a technika a törött csontrészek keresztben átfúrásával, a törvégenként befűrt legalább 2-3 fémnyárs kívülről egymáshoz hajlításával, és műgyantás rögzítésével jár. Később, amikor alkalmanként felhívtam konkrét csontsebészeti esetek konzultációja során mindig ezt ajánlotta. Való igaz, hogy a csöves csontok rögzítésében az általam leginkább alkalmazott velőüreszegzés, (azaz a törött csont üregébe vezetett fémrudakkal való összezsapolása) nagyobb terheléssel és fertőzésveszéllyel jár, viszont biztosan tart, és a vadmadár nem tudja

könnyen kiszedni az implantátumot. A külső rögzítés inkább gazdás háziállatoknak, solymásmadaraknak való, melyek kontroll alatt állnak, és a gazda be tud avatkozni, ha a páciens nem együttműködő. Ugyanis a kiálló vékonyabb fémeken jobb fogás esik, így azokat és a rögzítő műgyantát erős csőrükkel a madarak esetenként el tudják mozditani, le tudják bontani, ki tudják szedni. Vadmadaraknak nem lehet gallért feltenni, hogy ne ériék el a műtéti területet. A madárkórháznak a vadmadár vadságát megőrző, emberi jelenlétet kizáró tartási körülményei a folyamatos megfigyelés lehetősége mellett nem teszik lehetővé az azonnali beavatkozást, ezért ezt a technikát csak indokolt esetben alkalmazom.

Ilyen indokolt eset az, amikor más módon nem lehet megoldani biztonsággal a szilánkosra törött csontdarabok rögzítését. *Csenkey Gábor* solymász barátom több vándor- és északi sólymát műtöttem már láb- és szárnytöréssel. Most valahogy rájár a rúd, mert fiatal vándorsólyma a solymász szándékától merőben eltérően egy őzbakba (!) akaszzkodott, és az az agancsával megsebesítette. Három részre törött a felkarcsontja, és a középdarab pecsétgyűrű alakban vált le. A műtét során velőüreszegzést alkal-

maztam a csont velőüregébe vezetett, és mindhárom csontrészt belülről felfűző három fémrúddal (a technika leírójáról elnevezett *Kirschner dróttal*). A testhez közelebbi (proximális) csontvégen a velőüregben befúrva, a felkarcsont vállízületi vége mellett kivezetett fémrudakat a csontok helyreigazítása után visszatolva csapoltam belülről. A középdarabot alkotó vékony falú, és keskeny csontszilánkot a belső rögzítés nem tartotta meg eléggé, azért jobb híján 3 db 20-as injekciós tűvel kívülről rögzítettem a törvégekhez. Az egymáshoz való rögzítésüket műgyanta helyett kábelkötegeltővel és leukoplasztal oldottam meg. A külső rögzítést vattával alápárnázva leukoplasztal ágyaztam be a felkart és alkart egymáshoz rögzítő kötésbe. meg A műtét után ambulánsan láttuk el, egy hétig antibiotikumot kapott. A külső rögzítést 4 hét múlva, a velőüreszegeket 6 hét múlva távolítottam el. Most 150 m magasra repül erőből a drón után, mellyel gazdája trenírozza.

Ezt a módszert alkalmaztam most egy lábtörött daru műtétje során is. A vélhetően vezetéknek repült daru lábfeje félig leszakadt, a csüdcsont ujjízületi vége három részre tört. A negyedkörömnnyi csontrészeket altatásban 5 db 20-as injekciós tűvel

Fotók: Déri Balázs

Fotó: Konyhás István

rögzíttem a helyükre, melyeket két helyen is egymáshoz a műanyag kó-

nusukon átfúrt vastagabb injekciós tűvel fixáltam. Az ízületi tok és a seb

varratokkal való zárása után a lábfejet és a csüdet vattával alápárnázva spatulákkal sínezve leukoplaszttal rögzítettem egymáshoz. A daru teljesen jól használja a lábát.

Az injekcióstű technikát kismadarak lábtörésének külső rögzítésére rutinszerűen használjuk. Általában akkor van rá szükség, amikor más módszer nem célravezető, és a madár méretéből adódóan a velőüregbe a tűn vagy kanülön kívül más nem fér be. Ekkor a vékony csontot több helyen keresztbe is átfúrjuk, és egymáshoz rögzítjük a tengelybe vezetett tű körüli rotációjának megakadályozására. Az injekciós tűk csontörögzítésre való használatával több száz madár és több tucat denevér sikeres műtétje során szerzett tapasztalataimat állatorvos kollégáknak tartott továbbképzéseinken adom tovább. Akit érdekel, várjuk jelentkezését.

Dr. Déri János

Fára akadt daru kapott új esélyt

November elején a Hajdúnánás és Balmazújváros közötti bekötőúton talált rá egy fiatalember erre a fára fölakadt darura, azonnal a Madárkórházba szállította. Külsérelmi nyom nem volt rajta, de sokkos állapotba került. A daru kifejezetten érzékeny madár, így a nyugalom, a pihentetés volt számára a legmegfelelőbb kezelés. Néhány napos megfigyelésre bent tartottuk a kisröpdében, ahol gólyák és egy másik daru társaságában gyűjtött erőt, majd hamarosan szabadon is engedhettük. Ködös időben gyakran megfigyelhetjük, hogy alacsonyabban szállnak a madarak, így könnyebb tájékozódniuk, így könnyebben elő-

fordul az is, hogy villanyvezetéknek ütköznek, vagy épp egy fának, ahogy ezzel a madárral is történt. Idén rekordszámú daru gyűlt össze ismét a térségben, szakemberek számlálási adatai alapján 160 ezer példány, de a mezőgazdasági területeken, főleg kukorica tarlókon találtak elegendő élelmet, és biztonságos, sekély vízű éjszakázóhely is volt elegendő. A darvakat más madárfajokhoz hasonlóan jellemzően a költőhelyen szokták madárgyűrűvel ellátni. Darvak esetében éppen a stresszérzékenység volt az egyik oka, amiért nemzetközi szinten ez terjedt el, a kifejlett madarak ugyanis néha éppen a megfogás alatt

elszenvedett sok miatt pusztultak el. Másik oka az eljárásnak, hogy a gyűrűket akkor helyezik fel a lábukra, amikor még röpképtelenek, de már felnőtt méretűek, így futva (ha néha nehezen is), de be lehet őket cserkészni. A csüd fölé helyezett színesgyűrűt a finnországi költőhelyen gyűrűző madarászoktól kaptuk, a daru adatlapja bekerült egy nemzetközi adatbázisba, így, ha valaki észleli majd, nyomon követhető lesz a további sorsa is. A darvak nagy része már tovább állt Hortobágyról, de néhány kisebb csapat még itt tartózkodik, egyből csatlakozott is hozzájuk.

Veres Hajnalka-Konyhás István

Fotók: Déri Balázs

Hirtelen jött vándormadarak

Fotók: Konyhás István

Idén hosszú és száraz volt az ősz, alig pár milliméter csapadék esett. Ilyen őszön a hozzánk érkező darvak nehezebben találhatnak ivó- és éjszakázóhelyet. A főleg kukoricatarlókon szedegető darvak fontos, hogy napközben is legalább egyszer igyon, és ha van lehetősége, szívesen fürdözik is a csatornáknak vagy pusztai kiöntések vizében. Szerencsére ezen az őszön elég sok halastó meder volt alkalmas éjszakázóhelynek, és a csapások során kiszökött víz is sok kisebb pusztai szállást biztosított a madaraknak. Ennek is köszönhető, hogy a száraz ősz ellenére idén is több mint százezer daru tartózkodott Hortobágy térségében. Szeptember közepétől már volt alkalmas táplálkozó- és éjszakázóhely, csak daru nem jött még. De ez így van rendjén, hiszen érkezésük dátuma, mint minden más vonuló madárnál, nem attól függ, hogy a puszta készen áll-e már,

hanem attól, hogy fenn északon milyen a táplálékhiány és mikor fordul igazán zordra az idő. A hideg meg is érkezett október elején Finnországba és Észtországba, így szinte egyszerre zúdult le hatvan-hetvenezer daru az Alföldre. A pusztát járva hihetetlen élmény volt megtapasztalni, hogy egyik nap még csak a nagy csend terült szét a legelőkön és a szomszédos mezőgazdasági területeken, másnap pedig mindenütt csak daru, akármerre megy az ember. Október végéig pedig csak jöttek és jöttek, szép lassan szétterültek az egész Alföldön, így a hónap végén már Szeged térségében is szép számmal éjszakáztak a nekik alkalmas helyen. Hortobágy legérdekesebb éjszakázóhelye a 33-as főúttól északra a Nyíró-réten alakult ki, ahol néhány ezer daru sokáig beszállt egy jelentős pusztai kiöntésre. Az úttól pár száz méterre töltötték az éjt egy hónapon keresztül. Az állítólag óva-

tos madár miért választ ilyen fura éjszakázóhelyet? Nem szokatlan ez annyira. Finnországban tudok olyan fészket, ami egy kövesút közvetlen közelében van, alig pár méterre a forgalomtól. Azon a szakaszon más okból közúti tábla tiltja a megállást, így csak kiszámítható útvonalon és sebességgel közlekedő gépkocsival találkozhat a költő pár, ezt pedig meg tudja szokni, ahogy sok más madár is. Hasonló okból választották a Nyíró-rétet a darvak nálunk is, úgy, mint legalább húsz éve a Hortobágyi-Halastavak délkeleti medencéjét, közel a vonatközlekedéshez. November közepén amilyen hirtelen jöttek, úgy is álltak tovább a darvak, elfogyott a kukoricatarló nagy része. Közben e hónap elején hasonló hirtelenséggel érkeztek meg a vadludak is. Októberben még csak a nálunk is költő nyári ludakkal lehetett találkozni, majd az egyik esti behúzásnál, amikor a darvak érkezése előtt kiözönlének a libák, meghallottam az első liliket, ott repült a nyári ludak között. Alig pár nap múlva a sötétebb színű nagy lilikék átvették a hatalmat, a nyári ludak gágogását teljesen elnyomták reggeli, esti mozgalmuk során. A pár ezer nyári lúd teljesen elveszett a több tízezer lilik között. De más libafélék is megbújnak e nagy libacsapatokban. A nagyon ritka kis lilik, – amit sárga szemgyűrűje alapján lehet a legbiztosabban megkülönböztetni nagyobb testvérétől –, és a vörösnakú ludak. E két kihalás szélén lévő libaféle általában november végén tovább vonul, ezért is lett december első napja a libavadászat kezdetének hivatalos dátuma. Nem csak a Hortobágyon, hanem a Dunántúlon is lehet libahúzásban gyönyörködni. A legismertebb libagyülekezőhely a Tatai vár szomszédságában található, az egykor a várhoz tartozó halastó. Itt is főleg nagy lilikeket, de egyéb libaritkaságokat is meg lehet figyelni. A Tatai Vadlúdsokadalom, mely idén november 24-én lesz pedig a sok programmal egész napos élmény lehet bárkinek, aki ellátogat oda.

Konyhás István

Nagy lilik és nyári lúd a vegyes csapatban

A rétisasok világa

Fotó: Morvai Szilárd

A rétisasoknak ornitológusok a rendszertani kutatások szerint 8 fajt különítik el: eurázsiai rétisas (*Haliaeetus albicilla*), fehérhasú rétisas (*Haliaeetus leucogaster*), salamon-szigeteki rétisas (*Haliaeetus sanfordi*), óriás rétisas (*Haliaeetus pelagicus*), lármás rétisas (*Haliaeetus vocifer*), madagaszkári rétisas (*Haliaeetus vociferoides*), szalagos rétisas (*Haliaeetus lucoryphus*), fehérfejű rétisas (*Haliaeetus leucocephalus*). A 8 rétisas fajból igazából kettő a kihalás szélére került, ez a kettő a salamon-szigeteki rétisas és a madagaszkári rétisas. Sajnos napjainkban a Föld ragadozómadár fajainak szinte mindegyike veszélyeztetett. Nem kivétel ez alól a rétisasok nemzetsége sem. Mivel nagyon érzékeny fajok mind a környezeti, mind az emberi behatásokra, sajnos bármikor visszakerülhetnek a végveszélyben levő állatok listájára. Manapság a legnagyobb veszélyt a rétisas populációra az élőhelyek, különösen a vizes élőhelyek összeszűkülése és szennyezése jelenti. További veszélyeztető tényező például a kemikáliák mezőgazdasági használata: különösen nagy pusztítást végzett a rétisas fajok állományában a múlt században gyakran alkalmazott rovarirtó szer, a DDT (diklór-difenil-trikloretán). A DDT azonban nem elsősorban azzal okozott felmérhetetlen károkat, hogy közvetlenül megmérgezte a sasokat, hanem azzal, hogy hatására a tojások héjába nem épült be a kellő mennyiségű kalcium-karbonát, emiatt a madarak túlságosan puha héjú tojásokat tojtak, amik tönkrementek a költő madár súlya alatt. Szerencsére a DDT-t már év-

tizedekkel ezelőtt betiltották. Ugyancsak jelentős veszélyforrás az áramütés (nagyfeszültségű-távvezetékek), ami nem csak a ragadozómadarakra veszélyes, hanem más madarakra is. (Évente több százezer madár pusztul el áramütés miatt Magyarországon.) További lehetséges veszélyeztető tényezők: az az ólom-mérgezés (lelőtt állatok tetemében levő sörét elfogyasztása okozza); éhezés; szándékos mérgezés (a fiatal sasok, mivel még nem elég jó vadászok, gyakran tetemet esznek, de télen az öreg sasok is rászorulnak a tetemekre, amik mérgeztettek is lehetnek); vadászat, orvvadászat; a zavaró emberi viselkedés (pl. turizmus, sziklamászás a fészkek közlében); a fészkek konkurencia (a kerecsensólyom (*Falco cherrug*) szívesen fészkel a rétisasok által épített nagyméretű biztonságos fészkekben); fészekleszakadás (ez azért történhet meg, mert fészküket a párok évente felújítják és így a fészük elérhet nagyon nagy tömeget, ilyenkor vagy a viharok, vagy a fa ága nem bírja a nagy súlyú fészket és leszakad); fészekleverés (emberek bosszúja a madarak ellen). Védelmi célként és teendőként a következőket határozhatjuk meg: fészkelő helyek védelme; táplálkozóhelyek védelme, az éjszakázóhelyek védelme; a nagyfeszültségű távvezetékek szigetelése; téli etetés; műfészkek kihelyezése; kutatás, monitorozás. Köszönet illeti azokat a szakembereket és lelkes önkénteseket, akik fáradságot és munkát nem kímélve dolgoznak a *Haliaeetus* nemzetség fennmaradásért.

Zágráb Károly

Új madárfaj Magyarországon

Lazúrcinege a szegedi Fehér-tavon

November közepén szegedi madarászok egy lazúrcineget vettek észre a szegedi Fehér-tavon található

Algyői-főcsatorna nádasában. A lazúrcinege a cinegefélék családjába tartozó énekesmadár, elsősorban Ázsiában költ, hozzánk legközelebb Fehéroroszországban. Ritka kóborló faj Európában, eddig még csak kékcinegével hibrid példányai fordultak elő Magyarországon, így ezzel a megfigyeléssel a hazánkban előforduló fajok száma eggyel emelkedett. A ritkaságnak hamar híre ment, így a megfigyelők és a megfigyelést megerősítők száma szépen gyarapszik, ugyanakkor más érdekességekre is rábukkantak madarászok, például ugyanitt flamingót is láttak.

Forrás: Facebook.com/MME Csongrád megyei Csoport, Fotók: Szántó Bence

Rosszor rossz helyen

Két korai denevér egy debreceni lakás ajtófélfájának üregében készült téli álmára. Sajnos az ajtófélfát is javítani készültek az ott lakók, akkor bukkantak rá a vendégekre, de már túl későn... A munkálatok közben véletlenül meg is sérültek, mindkettő alkarcsonttörést szenvedett. A műtét jól sikerült, de gyógyulásukig ébren kell tartani őket és etetni. Ha meggyógyultak téli álmukba szenderülhetnek és tavasszal elengedhetjük őket.

Vigyázzunk az ölyvekre!

A tél közeledtével egyre több az egerészölyv az utak mentén. Az autópályák vadkerítésének oszlopai, vagy az utamenti lombvesztett fák ideális leshelyként szolgálnak ezeknek a ragadozóknak. Sajnos ez azzal is jár, hogy ilyenkor több az olyan baleset, amikor

autó üti el az ölyveket. Sok esetben egy ilyen ütközés végzetes a madarak számára, ha pedig túl is élnek, elég kicsi az esélyük az egészséges életre. November közepén két ölyv is bekerült a kórházba *Túrkevérről* és *Törökszentmiklósról*. Mindkét madarat autó ütötte el, de szerencsére agyrázkódással megúszták. Megfigyelés után hamarosan újra szabadok lehetnek.

Egér ragacs pusztított madarakat

Sajnálatos dolog történt Hajdúböszörményben. Valaki(k) végigöntött(ek) ragasztóval egy szegélykövet, melybe több madár, köztük rozsdafarkú és cinege is beleragadt. Hogy konkrétan madarak, vagy rágcsálók ellen helyezték-e ki, azt nem tudhatjuk. Minden esetre nagy felelőtlenség történt, mely a természetkárosítás büntetnének határát súrolja. Hála a *Hajdúböszörményi Zöld Körnek* a fennálló helyzet megszűnt. A ragacsot beborították, a még élő madarakat kimentették. Sajnos pár védett madár így is elpusztult. Kérjük, aki hasonlót tapasztal, mielőbb szórja be a ragasztót homokkal, liszttel, vagy fűrészporrall! A madarak tolláról kevésbé súlyos esetben a ragasztó sebben-zinnel távolítható el. Figyelem, nem veszélytelen! A madár bőréhez érve a benzín irritáló hatása, a fájdalomba el is pusztulhat a törekeny énekesmadár. Ezért jobb, ha ezt a műveletet szakember végzi. Ha a ragasztó a teljes testet borítja, mentőhelyre való érkezésig inkább használjunk lisztet a ragasztó semlegesítésére!

Fotó: Lévai Bence

Sárgafejű királyka

Egy kutya jött és bekapott,
még jó, hogy gyorsan lebukott.
Egy kedves gazdi kimentett,
a fogak közül engemet.
A bal szárnyam meghúzódott,
ebből hamar kigyógyulok.
Most már jobban figyelek,
kutyus felé nem megyek.

Szabadok lehetnek

November elején érkezett hozzánk egy kisebb madársereg a *Kecskeméti Vadasparkból* repatriálásra. 4 fehér gólya, 2 macskabagoly, 2 egerészölyv, 1 vörös vércse, és 1 karvaly életét sikerült megmenteni a vadasparkban már csak az elvadításuk és szabadon engedésük van hátra, amit lehet, még a tél folyamán elengedünk, de a gólyáknak biztosan meg kell várniuk a tavaszt. A kis röpdében megismerkedhetnek a villanypásztoros távvezetékünkkel, aminek köszönhetően kisebb eséllyel szenvednek majd áramütést a későbbiekben.

Dankasirály műtétre vár

Októberben került a szentesi állomá-sunkra egy szárnytörött dankasirály. A bal szárnyán sérült madarat ellátták az állomáson, műtét után vélhetően újra repülhet. Magyarországon a leggyakoribb fészkelő sirályfaj, s költési időn kívül is sok madár tartózkodik a Kárpát-medencében. Tömeges tavaszi és őszi átvonuló. A fővárosban is sok dankasirály jelenik meg a Duna mentén a költési idő után. Viszonylag sok madarat gyűrűznek színes jelölőgyűrűvel, elsősorban még fiókakorban. Viszonylag sok megkerülésünk van, a legtöbb madarat az *Appennini-félszi-*

geten figyelték meg. Hozzánk északról érkeznek télire csapatai. Európában gyakori faj, hazai állománya sincs veszélyben. Telepein más ritkább fajok is megtelepednek, ezért is fontos, hogy a költési időszakban a sirálytelep nyugalma biztosított legyen. Hazánkban tavak nádasaiban, mocsaraiban és főleg mesterségesen létesített halastavi szigeteken költ. Telepesen fészkelő faj, nagyszámú kolóniában költ, amelyhez más vízimadár-fajok is szívesen társulnak. A ragadozók elűzésében az egész telep részt vesz.

Konyhás István

Nem madár, de itt landolt

Nem értem, miért jó kidobni egy cicát? Utcára, eldugott helyekre, vagy betenni hozzánk! A cica ápolat jól táplált, ahhoz kicsi, hogy magától szökött volna meg, jön a hideg, nem értem mért tesz ilyet egy ember! Az állomás, sajnos macskákat-kutyákat nem tud elhelyezni, nincs rá helyünk,

bármennyire is sajnálom és szeretem a cicákat-kutyákat! A természetüknél fogva a madarakkal sem férnek össze! A képen látható cicának szerencséje volt, rátaláltam, és gyorsan gazdisodott! Köszönet Biró Szendrának, hogy befogadta! *Nagy Tímea, Szentes*

Márton nap Szentesen

A *Madárkórház Alapítvány Szentesi Állomásán* az ovisok megünnepelték a hagyományos Márton napot. Köszönet a Nyolcszínvirág óvodának és gyermekeinek, akik két kicsi kezükkel morzsolták Márton libának a kukoricát! A liba kicsit sziszegett ugyan, de azért elfogadta kedvenc eledelét. A libáknál ismert viselkedés szerencsére nem nagyon ijesztette meg a gyerekeket.

arcfestés

kifestő gyerekeknek

tárlatvezetés

Madármikulás

2018. december 8. (szombat) 10-15 óráig

11 órától ellátogat a Mikulás a Madárkórházba,
és megajándékozza a kicsiket

közös madáretető feltöltés

madárkalács készítés

közös madáretető feltöltés

kifestő gyerekeknek

tárlatvezetés

madárkalács készítés

arcfestés

Madárkarácsony

2018. december 22. (szombat) 10-15 óráig

14 órától közös gyertyagyújtás a Madárkórház karácsonyfáján

**A Madárparkban egész évben várjuk
látogatóinkat az év minden napján!**

Amennyiben lehetősége van, kérjük, támogassa alapítványunkat! Köszönjük!

Bankszámlaszámunk: 59900029-10001868 • Adószámunk: 18557899-1-09

Olvasói leveleket, érdekességeket a következő címekre várunk: madarkorhaz@gmail.com • 4071 Hortobágy, Petőfi tér 6.

Állatorvosi, állatgyógyászati területen felmerülő kérdéseiket a fenti címekre várjuk! Megjelenik 12 000 példányban.

Hirdetésfeladás, sérült madár bejelentése: madarkorhaz@gmail.com • Tel.: +36 (30) 9435-494; +36 (30) 535-6484

Szerkesztők: Dr. Déri János, Konyhás István, Veres Hajnalka • Tördelés: TerepSzemle Stúdió (Veres Hajnalka) • ISSN 1788-456X

Megtálalható országsszerte állatorvosi rendelőkben, állatkertekben, kisállatkereskedésekben, állati áruházakban, megyei könyvtárakban.

